

St. prp. nr. 32.

(1932)

Om bidrag til ekspedisjoner til Øst-Grønland 1932—1934.

Handelsdepartementets innstilling av 1 april 1932, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av statsråd I. Kirkeby-Garstad.)

Handelsdepartementet tillater sig herved å fremkomme med forslag om bevilgning av kr. 102 000 som bidrag til 3 ekspedisjoner til Øst-Grønland i årene 1932—34. Til Handelsdepartementet er i alt innkommet 6 andragender¹ om bidrag:

1. Sigurd Tolløfsen, Tromsø, kr. 30 000
2. Peter S. Brandal, Ålesund, » 45 000
3. Johan Giæver, Trondheim, » 30 000
4. Martin Sangolt, Tyrnevik
pr. Bergen, » 30 000
5. Michael Warmedal, Tromsø, » 15 000
6. S. Remø, Leinøen, Sunnmøre, beløp ikke opgitt.

Av andragendene blev de 4 første behandlet i Ishavsrådets møter i begynnelsen av februar 1932, og nr. 1—3 anbefalt innvilget med tilsammen kr. 102 000, mens andragendet fra Martin Sangolt blev avslått. De under 5. og 6. nevnte andragender, som innkom efterat Ishavsrådets møte var avsluttet, har alene vært behandlet av Ishavsrådets formann, der som sin personlige mening har uttalt at andragendene ikke bør anbefales, idet man i år bør anvende de midler Staten kan avse til Øst-Grønlandsekspedisjoner, til Brandals, Giævers og Tolløfsens ekspedisjoner, som alle 3 er nødvendige.

¹ Følger som utrykte bilag.

Departementet skal om de enkelte ekspedisjoner bemerke:

Andragende fra Sigurd Tolløfsen. Dette går ut på bidrag i form av lån til en overvintringsekspedisjon til Øst-Grønland kr. 30 000, subsidiært kr. 15 à 20 000. Ekspedisjonen aktes utsendt til Eirik Raudes land, hvor der for tiden kun overvintrer 8 mann, 4 fra Møre-ekspedisjonen og 4 fra Arktisk Næringsdrifts ekspedisjon, idet den siste nylig mistet 1 mann ved ulykkestilfelle. Tanken er, i forbindelse med de foran nevnte 2 ekspedisjoner, å utvide den norske virksomhet på det norske område på Øst-Grønland.

Om ekspedisjonen uttaler Ishavsrådet følgende:

«Ishavsrådet vil anbefale, at det til denne ekspedisjon blir ydet et lån stort kr. 20 000 på følgende betingelser:

Ekspedisjonens varighet forutsettes å være 2 år og antall deltagere 7 mann. Man gikk ut fra at ekspedisjonen kom til delvis å gjøre bruk av hus som tilhører Arktisk Næringsdrift A/S, og efter hvad man underhånden har bragt i erfaring, vilde Arktisk Næringsdrift ikke gjøre nogen innvending herimot. En videre forutsetning for statsbidrag måtte være at ekspedisjonen påtok sig å bygge 8 nye hus, hvorav 1 hovedstasjon. Ekspedisjonen måtte videre for-

plikte sig til å medta en radiotelegrafist med sertifikat, hvis det skulde vise sig at Arktisk Næringsdrift selv ikke kom til å ha radiotelegrafist i Myggbukta.

Ekspedisjonen måtte videre underkaste sig de almindelige vilkår for statsbidrag som var formulert av Ishavsrådet i dets skrivelse til Handelsdepartementet av 13 februar 1931.»

Andragende fra Peter S. Brandal. Dette går ut på statsbidrag til en overvintringsekspedisjon til Sydøst-Grønland kr. 45 000. Ekspedisjonen vil ved Kangerdlugsuak (Storfjorden) oprette 1 hovedstasjon og 2 bistasjoner, hvor det er tanken at en radiotelegrafist med sertifikat og 2 mann skal overvintre. Disse skal så søke å utbygge området nordover til Scoresbysund og sydover til Angmagssalik. Videre er det Brandals hensikt ved hjelp av de nevnte statsmidler sommeren 1932 å besøke og ytterligere utstyre Finn Devolds ekspedisjon ved Finnsbu og den av Brandal sommeren 1931 utsendte ekspedisjon til Lindenowfjorden, — Mortensens ekspedisjon kalt. Meningen er nord for Lindenowfjorden å oprette 1 hovedstasjon og 9 bistasjoner med en overvintringsstyrke på 5 mann, hvorav en radiotelegrafist med sertifikat. Disse skal i løpet av de nærmeste 2 år ved hjelp av Devolds og Mortensens ekspedisjoner søke å utbygge området fra Angmagssalik og sydover til Lindenowfjorden.

Man henviser for øvrig til Ishavsrådets uttalelse sålydende:

«Med hensyn til norsk bebyggelse og bosetning på Sydøst-Grønland stiller saken sig således:

Sommeren 1931 blev der bygget et hus ved Kangerdlugsuak som er det grønlandske navn på en stor fjord som skjærer sig inn i landet mellom Angmagssalik og Scoresbysund. Denne fjord har i de senere år ofte under håkjer-ringfiske vært besøkt av norske fangstfolk. Disse kaller fjorden for Storfjorden. Det må anees for å være av betydning for norske fangstfolk at de kan ha et støttepunkt for sin virksomhet på landet ved denne fjord.

Lenger syd mellom Angmagssalik og Kapp Farvel overvintret for tiden 2 norske ekspedisjoner, som begge kom til Grønland sommeren 1931. Lengst i syd ved Lindenowfjorden overvintret 3 mann under ledelse av den erfarne fangstmann Ole Mortensen. Denne ekspedisjon har satt op 5 å 6 hus. Ekspedisjonen blev utrustet av Peter S. Brandal med et tilskudd av en pressekomité, som sist sommer innsamlet en del midler til bruk for norsk virksomhet på Øst-Grønland. Ekspedisjonen har ikke radio, og man har derfor ikke vært i forbindelse med den siden oktober 1931.

Lenger nord, omtrent midtveis mellom Angmagssalik og Kapp Farvel, overvintret Finn Devolds ekspedisjon, som består av 6 mann. Denne ekspedisjon har efter en meddelelse fra den, som er innløpet i slutten av januar d. å., bygget vel 20 hus. Ekspedisjonen har radio, men på grunn av ufullkommenheter ved denne radiostasjon har man vært uten forbindelse med ekspedisjonen fra september f. å. til slutten av januar d. å., da man opnådde forbindelse.

Det er efter Ishavsrådets opfatning nødvendig at både Mortensens og Devolds ekspedisjon blir besøkt sommeren 1932, da de begge trenger nogen komplettering av sitt utstyr. I forbindelse med dette besøk mener Ishavsrådet at det bør landsettes nogen flere fangstfolk på kysten mellom Kapp Farvel og Angmagssalik, og at det vil være av stor viktighet å få utbygget området mellom de nevnte ekspedisjoner, slik at strekningen fra Lindenowfjorden og oppover mot Angmagssalik kommer til å bli et sammenhengende norsk kolonisationsområde.

Under henvisning til ovenstående vil Ishavsrådet anbefale et statsbidrag på kr. 45 000 til ekspedisjonen på følgende betingelser:

Både ved Kangerdlugsuak og i området nord for Lindenowfjorden opsettes en 1-kilowatts kortbølgestasjon med fullt utstyr i enhver henseende. Efter innhentede opplysninger viser det sig at hver av disse stasjoner vil koste kr. 7 000. I dette beløp er innbefattet også nødvendige utgifter til utvidelse av husrum med inntil kr. 500 pr. stasjon.

En videre forutsetning for anbefalingen er den at det på hver av de nevnte steder skjer en overvintring på 2 år regnet fra sommeren 1932. Antallet av overvintretere skal være 8 mann.

Herav skal 3 mann hvoriblandt en radiotelegrafist med sertifikat overvintre ved Kangerdlugsuak, og 5 mann, hvorav en radiotelegrafist med sertifikat, overvintre i området nord for Lindenowfjorden.

Videre er det forutsetningen at der ved Kangerdlugsuak oppføres en hovedstasjon og to bistasjoner, og at det på strekningen mellom Lindenowfjorden og det område hvor Finn Devold holder til oppføres en hovedstasjon og ni bistasjoner.

Ekspedisjonen må underkaste sig de vilkår for statsbidrag som blev formulert av Ishavsrådet ifjor og inntatt i dets skrivelse til Handelsdepartementet den 13 februar 1931.

Ekspedisjonen skal være forpliktet til uten nogen ekstrabetaling å anløpe den del av Øst-Grønland hvor Finn Devold holder til.

De to radiostasjoner og den del av utstyret som er i behold forutsettes å forbli statens eiendom.

Man vil til slutt gjøre oppmerksom på at den plan som her anbefales for ekspedisjonen er noget anderledes enn den som lå til grunn for ansøkingen. Etter ansøkingen skulde det bare opprettes en komplett radiostasjon i den sydlige del av Øst-Grønland og en motagerstasjon ved Kangerdlugsuak. Etter det forslag som Ishavsrådet anbefaler skal det uten noget tillegg i beløpet opprettes to komplette radiostasjoner. Når man har kunnet opnå to komplette radiostasjoner med øvede telegrafister uten nogen økning av det ansøkte bidrag, skyldes dette dels at det har vist sig at man kan skaffe radiostasjonen billigere enn hr. Brandal har forutsatt, og dels at man har foretatt en reduksjon av de opførte utgifter til ekspedisjonens fartøi.»

I skrivelse av 20 februar 1932 har fiskeridirektøren anmodet om at fiskerikonsulent Iversen eller en annen i hans sted får anledning til om ønskes å medfølge Peter Brandals ekspedisjon. Fiskeridirektøren henviser forsåvidt til en av fiskerikonsulent Iversen innsendt redegjørelse av samme dag, hvori fremheves at hensikten med dette krav er at fiskeridirektøren får anledning til å bli lokalkjent med farvannene og kysten på denne del av Øst-Grønland

hvor de planlagte undersøkelser forutsettes å bli drevet i sommeren 1933. Det er selvsagt av betydning å få mest mulig forhåndskjennskap og opplysninger om forholdene på dette hittil lite kjente område, og alt som kan samles av materiale fra havet her vil utvilsomt også være av interesse for de planlagte senere undersøkelser.

Hr. Brandal som er medlem av Ishavsrådet deltok ikke i avstemningen i denne sak.

Andragende fra John Giæver. Dette går ut på statsbidrag til en ekspedisjon til Øst-Grønland kr. 30 000. Om ekspedisjonen uttaler Ishavsrådet:

«Giævers ansøking gjelder to alternativer:

1. En ekspedisjon til den indre del av Scoresbysund, og

2. En ekspedisjon til landet mellom Besselfjorden på 76° n. b. og Mørkefjorden på 77° n. b., dog således at det vil kunne bli spørsmål om å utbygge også området ved Ardencafel Inlet, som ligger i den nordligste del av Eirik Raudes Land.

Ishavsrådet vil gi begge disse alternativer sin anbefaling.

Det har under de nuværende forhold sin store betydning at såvel de indre deler av Scoresbysund bebygges av norske fangstfolk, som at området fra Eirik Raudes Lands nordgrense og nordover blir kolonisert av nordmenn.

For at ekspedisjonen skal bli effektiv må forutsetningen være den at den utstyres med radiostasjon av samme type og styrke som de radiostasjoner som det er meningen å opprette ved Kangerdlugsuak og i området nord for Lindenowfjorden. Giæver har imidlertid i sitt omkostningsoverslag ikke medtatt utgifter til radiostasjon. Utgiftene til hans ekspedisjon må derfor økes med kr. 7 000, således at ekspedisjonens kostende blir kr. 37 000.

Forutsetningen for anbefalingen av statsbidrag er at ekspedisjonen overvintre i 2 år og at den består av 6 mann, hvoriblandt en radiotelegrafist med sertifikat.

Videre er det forutsetningen at radiostasjonen og den del av utstyret som er i behold ved ekspedisjonens avslutning forblir statens eie.

For øvrig blir ekspedisjonen å underkaste de vilkår for statsbidrag som blev formulert av Ishavsrådet ifjor, og som er inntatt i dets skrivelse til Handelsdepartementet av 13 februar 1931.

Av de nevnte to alternativer finner Ishavsrådet under de nuværende forhold å måtte gi alternativ 2 fortrinnet.»

Om betydningen av iår å støtte den norske virksomhet på Øst-Grønland vedtok Ishavsrådet til slutt følgende uttalelse:

«Ishavsrådet er av den opfatning at man fra norsk side nu bør innrette sig slik på Øst-Grønland, at Norges stilling på Øst-Grønland blir sterkest mulig. Av den grunn mener Ishavsrådet at det er av stor betydning at så store deler av Øst-Grønland som mulig koloniseres av nordmenn, og det legger vesentlig vekt på at det blir etablert en pålitelig radioforbindelse mellom Norge og de norske fangstfolk, som opholder sig på Øst-Grønland.

Under den pågående konflikt med Danmark bør man påse at deltagerne i de overvintringsekspedisjoner som opnår statsstøtte blir utvalgte folk som man i enhver henseende kan stole på, og for å sikre sig dette vil Ishavsrådet peke på den ordning, at deltagerne i de ovenfor omhandlede overvintringsekspedisjoner på forhånd skal være godtatt av Svalbardkontoret.

Til slutning tillater Ishavsrådet sig å fremholde at behandlingen av ansøkingene om statsbidrag til de nevnte ekspedisjoner bør være hemmelig. Skulde planene bli kjent må man regne med at det fra dansk side vil bli foretatt mottrekk, som vil kunne hindre eller vanskeliggjøre disse ekspedisjoner for å løse sine oppgaver på tilfredsstillende måte. Ishavsrådet tillater sig i denne forbindelse å fremholde, at det er av betydelig viktighet at Regjeringens og Stortingets behandling av disse ansøkinger kan skje snarest mulig av hensyn til utrustningen og planleggelsen av ekspedisjonene.»

Om de ekspedisjoner som ikke anbefales skal departementet opplyse følgende:

Martin Sangolt andrar om statsbidrag kr. 30 000 for å fiske laks som aktes frosset og direkte eksportert

til markedsplassen. Ansøkeren tenker å innkjøpe en brukt ishavsskøite og installere fryse- og kjøleanlegg med rum til ca. 60 tonn frossen laks. Omkostningene anslåes til kr. 80 000, hvorav kr. 30 000 søkes som statsbidrag.

Også i 1931 androg herr Sangolt om bidrag til en ekspedisjon til Øst-Grønland, men de av Stortinget bevilgede midler kr. 45 000 var ikke tilstrekkelige til at bidrag også kunde ydes denne ekspedisjon. Derimot antydte man overfor herr Sangolt at hans ekspedisjon muligens kunde medfølge dosent Hoels ekspedisjon, men Sangolt anfører i sitt andragende at det viste sig umulig for ham å få ordnet saken tilfredsstillende i det korte tidsrum som da stod til rådighet.

Sangolts andragende har vært forelagt fiskeridirektøren, som i skrivelse av 27 januar iår uttaler at det ikke er den ekte laks, men den mindre verdifulle røie som blir fisket på Øst-Grønland. Det vil dog være av betydning å få røieforekomsten av alt hvad der står i forbindelse med dens utnyttelse på det rene, men han antar at dette best kan skje ved fagmessige og pålitelige undersøkelser. Direktøren tør ikke ha nogen bestemt mening om hvorvidt nogen sådanne undersøkelser kan utføres uten overvintring eller uten å drives i flere år, men alene én sommersesong ansees utilstrekkelig. Overfor Sangolts planlagte foretagendes lønnsomhet og nytte stiller han sig sterkt tvilende.

Ishavsrådet henholder sig til denne uttalelse.

Michael Warmedal andrar om statsbidrag kr. 15 000 til en to-årig ekspedisjon. Formålet er, foruten almindelig fangst om vinteren, laksefiske om sommeren. Laksen aktes nedlagt hermetisk. Andragendet er som foran nevnt ikke anbefalt av Ishavsrådets formann.

Andragendet fra skipper S. Remø går også ut på statsbidrag til en ekspedisjon for fiske av laks. Ekspedisjo-

nen tenkes sendt til den sydligste del av Øst-Grønland, hvor isforholdene ansees gunstigst. Nogen nærmere plan eller omkostningsoverslag for ekspedisjonen foreligger ikke. Heller ikke dette andragende er anbefalt av Ishavsrådets formann.

Hensett til de vanskelige økonomiske forhold og til de av fiskeridirektøren og Ishavsrådet og dettes formann avgitte uttalelser, fant Handelsdepartementet at der ikke kunde bli spørsmål om bidrag til de 3 siste ekspedisjoner for laksefiske.

Spørsmålet om bidrag til de 3 av Ishavsrådet anbefalte ekspedisjoner blev forelagt Utenriksdepartementet, som i skrivelse av 23 februar d. å. meddeler at:

«Utenriksdepartementet finner det av viktighet — såvel av hensyn til den sak som for tiden verserer i Haag for den faste domstol for mellempoplelig rettspleie, som for varetagelsen av norske interesser på Øst-Grønland i det hele — at den norske posisjon på Øst-Grønland opprettholdes og videre underbygges i den nærmeste tid, fremover. Det finner derfor sterkt å måtte anbefale at bevilgning gis til de av Norges Svalbard- og Ishavs-Råd nevnte tre ekspedisjoner til henholdsvis Eirik Raudes Land, Sydøst-Grønland og området nord for Eirik Raudes Land. Det vil efter departementets opfatning være av betydning at alle tre ekspedisjoner utstyres med radiostasjon og har folk som kan betjene sådan.»

Saken blev derefter med skrivelse av 8 mars d. å. forelagt Finansdepartementet, idet man gjorde oppmerksom på at da ekspedisjonene lengst mulig må søkes holdt hemmelig, må bevilgningen

ikke som i 1931 opføres som en egen post på statsbudgettet (kap. 541 for 1931) men tillates utredet av «Tilfeldige utgifter i almindelighet»; videre nevnte man at beløpet måtte påregnes utbetalt allerede i mai—juni 1932. Fra Finansdepartementet har man mottatt underhåndsmeddelelse om at beløpet i tilfelle må posteres på «Tilfeldige utgifter i almindelighet».

Handelsdepartementet tillater sig å anbefale at der ydes et statsbidrag kr. 102 000 til de foran nevnte 3 ekspedisjoner på de av Ishavsrådet nevnte vilkår. Departementet anser det nemlig av den største betydning at den norske virksomhet på Øst-Grønland i den nærmeste fremtid støttes, således at størst mulig område der er besatt i den tid prosessen i Haag pågår og når voldgiftsdommen faller. Videre vil man fremheve betydningen av at der på de foran nevnte områder blir opprettet telegrafstasjoner som i tilfelle også vil kunne sende værtelegrammer til Norge og til mulige fangst- og fiskeekspedisjoner utenfor Grønlands østkyst.

Av hensyn til forskjellige vilkår som må vedtas, antar man at utbetaling alene bør skje efter nærmere bestemmelse av Handelsdepartementet.

I henhold hertil skal departementet

i n n s t i l l e:

At Deres Majestet vil bifalle og underskrive et fremlagt utkast til proposisjon til Stortinget om bevilgning kr. 102 000 som bidrag til ekspedisjoner m. v. til Øst-Grønland 1932—1934.

Om bidrag til ekspedisjoner til Øst-Grønland 1932—1934.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget innbys til å fatte følgende beslutning:

Stortinget samtykker i at der tillates anvendt kr. 102 000 som bidrag til ekspedisjoner til Øst-Grønland 1932—1934 efter Handelsdepartementets nærmere bestemmelse, og i at beløpet føres til utgift for statskassen på kontoen «Tilfeldige utgifter i almindelighet».

Handelsdepartementets innstilling følger i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 1 april 1932.

Under Vår hånd og rikets segl

Haakon

(L. S.)

J. Hundseid

B. Rolsted